

สมุนไพรเพื่อชีวิต

วิฑูรย์ เวชประสิทธิ์

การรักษาโรคด้วยสมุนไพรหรือยาแผนโบราณ นับว่าเป็นสิ่งที่คู่กับมนุษย์เรามาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์แต่เมื่อการแพทย์สมัยใหม่เริ่มเจริญก้าวหน้าขึ้น ยาสมุนไพรก็ถึงยุคเสื่อมแพทย์และประชาชนจำนวนไม่น้อยที่มักจะมองไปว่า ยาแผนโบราณเป็นสิ่งที่ล้าสมัย จึงไม่ได้ผลในการรักษาอย่างแท้จริง จึงพากันมองข้ามและละทิ้งยาสมุนไพรไปเสีย มุ่งแต่การใช้ยาแผนปัจจุบันเป็นหลัก

แต่จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนถึงความเป็นจริงที่ปรากฏในทุกวันนี้ ยาสมุนไพรหรือยาแผนโบราณนั้นว่ามีคุณค่าอยู่ในตัวเองไม่มีวันเสื่อมสลายไปได้ เพราะมีโรคหลายประเภทที่ไม่สามารถรักษาให้หายด้วยยาแผนปัจจุบัน แต่สามารถหายได้เพราะการรักษาแผนโบราณ

ในยุคแรกๆ มนุษย์ได้รับความรู้เรื่องยาสมุนไพรจากสัตว์และการสังเกตหรือโดยเหตุบังเอิญ เช่น ลิงป่า จะหาว่านชนิดหนึ่งเรียกว่า “ว่านลิง” มาให้ลิงตัวเมียกินเมื่อออกลูกเมื่อลิงตัวเมียกินว่านลิงเข้าไปประมาณครึ่งชั่วโมง มดลูกก็จะเป็นปกติ สามารถห้อยโหนตัวติดตามผู้ได้ตามปกติไม่ต้องพักฟื้นอย่างคนเรา¹ เมื่อชาวบ้านชาวเขาได้สังเกตเห็นก็ไปหาว่านดังกล่าวมาใช้ก็พบว่าได้ผลในการรักษาเช่นเดียวกัน

1 ชลอ อุตกษานันท์, หมอไทย ยาไทย หน้า 74-75

อีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น ชาวเอสกิโม เมื่อหลังคลอดบุตร จะรับประทานมดลูก
แมวน้ำดิบ ๆ เพื่อรักษามดลูกของตน เพราะให้มดลูกของแมวน้ำมีสารประเภทฮอร์โมน
บางชนิดที่ช่วยรักษามดลูกได้¹

จากประสบการณ์ของคนตั้งแต่ยุคก่อน ๆ เป็นต้นว่า ความรู้ด้านสมุนไพรก็มีมาก
ขึ้นและได้ถ่ายทอดกันต่อ ๆ มา ประเทศที่นับว่าเป็นผู้นำในเรื่องนี้ คือ ประเทศอินเดีย และจีน
โดยเฉพาะอินเดีย นักโบราณคดีชาวอังกฤษได้พบซากเมืองโบราณทางตอนใต้ของแม่น้ำสินธุ
ในแคว้นฮารับปาและแคว้นโมเฮนโจดาโรได้สันนิษฐานว่า อารยะธรรมในยุคนี้มีอายุไม่ต่ำกว่า
6,000 ปีมาแล้ว พบร่องรอยศาสนาพราหมณ์ยุคคึกคักกำบรวณก่อนสมัยคัมภีร์พระเวท หรือ
คัมภีร์ฤคเวท²

ในประเทศอินเดีย มีพวกนักพรต นักบวชมากมายที่ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องสมุนไพร
วิชาการด้านเวชศาสตร์และเภสัชศาสตร์แผนโบราณจึงเจริญแพร่หลาย บุคคลที่น่าจะกล่าวถึง
เป็นพิเศษ คือ หมอชีวกโกมารภักจ์ได้ศึกษาวิชาการแพทย์ ณ สำนักทิศาปาโมกข์ เมืองตักศิลา
เป็นเวลาถึง 7 ปี มีความรู้แพทย์แผนโบราณทุกแขนง รู้จักพืชสมุนไพรทุกชนิด หมอชีวก-
โกมารภักจ์ หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า หมอชีวก เคยเป็นแพทย์ในราชสำนักของพระเจ้าราชบุตร
เคยถวายการรักษาพระเจ้าพิมพิสาร และที่สุดเป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระสัมมาพุทธเจ้า
นอกจากนั้นหมอชีวกยังได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่พระภิกษุสามเณรในสมัยนั้นอีกด้วย ทำให้
วิชาการแพทย์แพร่หลายออกไป

ส่วนด้านประเทศจีน แพทย์ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้นคือ ฮูโต่ว สามารถปรับปรุงยา
รักษาโรคต่างๆ ได้มากกว่า 1,000 ชนิด ผู้สามารถผ่าตัดสมองและลำไส้ของผู้ป่วยได้อีกด้วย
ประกอบกับศาสนาพราหมณ์ได้แพร่ขยายเข้าไปในเมืองจีนก่อนพุทธศาสนาประมาณ 1,000 ปี
ทำให้วัฒนธรรมทางศาสนาพราหมณ์รวมทั้งความรู้ด้านสมุนไพรแพร่หลายมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ทางด้านยุโรป ประเทศที่มีวิทยาการด้านยาแผนโบราณมาแต่เดิมก็คือชาติกรีก มี
นักปราชญ์ที่รู้คุณสมบัติของไม้ที่ใช้เป็นยารักษาโรคได้

1 ชลอ อุตกภาษาณ์ เล่มเดียวกัน หน้า 74-75

2 ด. หน้า 78

3 ปราโมทย์ ศรีภิรมย์, การตรวจและรักษาโรคทางยา หน้า 16

สำหรับประเทศไทย ความค้ำยานาแผนโบราณได้มีมานานแล้ว นักปราชญ์จีนเรียกไทยว่า “เซียมล่งนึ่ง” ซึ่งแปลว่า บุคคลที่ถึงพร้อมด้วยวัฒนธรรมสี่ประการ จะอยู่ที่แห่งใด ย่อมจะมีแสงสว่างเหมือนแสงของดวงตะวัน แสงว่าชนชาติไทยเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมอันสูงส่งมาแต่โบราณกาล และความรู้ด้านการแพทย์แผนโบราณก็เป็นวิชาการแขนงหนึ่งที่มีมาคู่กับชนเผ่าไทย ประกอบกับวิชาความรู้ที่ได้รับจากอินเดียและจีน ทำให้วงการแพทย์แผนโบราณเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ

วงการแพทย์ไทยสมัยโบราณถือกันว่าครูดั้งเดิมคือพระฤาษี ข้าเป็นผู้ค้นพบคุณค่าทางยาของสมุนไพรต่าง ๆ ค้นพบวิธีกายภาพบำบัด การบริหารร่างกายตามตำรับพระฤาษี คัดคน เหล่านนี้เป็นต้น พระฤาษีที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ได้แก่ พระฤาษีอมรประสิทธิ์ พระฤาษีสัชชนาลัย พระฤาษีคาไฟ พระฤาษีท้าว พระฤาษีกัยยะปะ พระฤาษีสิงชะ พระฤาษีประลัยโกฏ พระฤาษีนารอด พระฤาษีนาลัย พระฤาษีเขลาองค์ และพระอาจารย์อื่น ๆ อีกมากมาย

ตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา การแพทย์แผนโบราณของไทยได้เจริญมาโดยลำดับ จึงถึงยุครัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 ทรงโปรดให้รวบรวมตำรายาที่กระจัดกระจายอยู่เข้ามาไว้เป็นของหลวง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 ทรงให้จารึกวิชาความรู้ต่าง ทั้งตำแน่งวรรณคดีโบราณคดี ศาสตร์าคม ตำรายาและตำราหมอนวด ลงบนแผ่นศิลาและประดับไว้ตามระเบียบวิหาร ศาลาราย ในวัดพระเชตุพนฯ รัชกาลที่ 1 ได้ปฏิสังขรณ์ขึ้น จนยังปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

อีกวัดหนึ่งที่มีจารึกตำรายาในแผ่นศิลา คือวัดโอรสาราม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้น ต่อมารัชกาลที่ 5 ได้มีการประชุมแพทย์หลวงเพื่อทำการตรวจสอบคัมภีร์แพทย์ที่มีอยู่เพื่อฟื้นฟูวิชาความรู้ด้านแพทย์สมัยนั้น เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ หลวงกรมหมื่นอักษรสาสนโสภณ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นภูมิจิราชนฤทัย พระยาอมรศาสตร์ประสิทธิ์คีลี หลวงกุมารเพชร หลวงกุมารแพทย์ ขุนกุนาประเสริฐ ขุนเทพกุมาร นอกจากนี้ยังมี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนวรจักรธรานุภาพ พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

1 ชลอ อุทกภาชนี เล่มเดียวกัน หน้า 80

กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระยาแพทยพงศาวตฺยราชบัณฑิต พระยาบำเรอราชแพทย
ขุนโสภิตบรรณลักษณ์ คุณพระประสิทธิ์วิทยา เหล่านี้เป็นต้น

สำหรับตำรายาที่สำคัญ ๆ ของไทยเรา แบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ คือ ตำรากาย
บริหารศาสตร์แบบฤๅษีคัตถน ตำราวินาเภสัชศาสตร์ ตำราวินาหัตถศาสตร์ (หมอนวด)
ตำราวินาราชศาสตร์

ในยุคนี้นักวิชาการแพทย์แผนโบราณของไทย กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่าง
สูง โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัด
ตั้งโครงการสอนยาสมุนไพร เมื่อ พ.ศ. 2522 ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อำเภอ
พนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา นำการปลูกสมุนไพรชนิดต่างๆ เพื่อการศึกษาวิจัย การใช้
ประโยชน์ เป็นแหล่งทัศนศึกษา เป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์ทั้งสมุนไพรที่ใช้บำบัดรักษา
สมุนไพรที่เป็นพืชเศรษฐกิจ โดยจะปรับปรุงให้เป็นสวนสมุนไพรที่ดีที่สุดในภูมิภาคเอเชีย

นอกจากการปลูกสวนป่าสมุนไพรตามโครงการพระราชดำริที่เขาหินซ้อนแล้ว ใน
ประเทศไทยยังมีแหล่งสมุนไพรที่อื่น ๆ อีกหลายแหล่ง เช่น บริเวณเขาสรรพยา (หรือเขาหลวง
อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย) บริเวณเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี มีชื่อเรื่องใบ
เรื่องไม้แก่นกฤษณา สวนสมุนไพร อำเภอพุนนัง จังหวัดสระบุรี สวนสมุนไพร บ้านชะอำ
อำเภอหัวหิน และสวนสมุนไพร เขาคอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้มีกระจายอยู่
ทั่วไปตามป่าตามเขาลำเนาไพรทุกแห่งในประเทศของเรา

บุคคลโบราณต่างก็พากันหันมาสนใจการรักษาโรคด้วยสมุนไพรมากขึ้น โดยเฉพาะแพทย์แผนใหม่จำนวนไม่น้อยก็ได้เริ่มศึกษาค้นคว้าคุณค่าทางยาของสมุนไพรอย่าง
จริงจังเป็นที่แน่ชัดว่าสมุนไพรมีคุณประโยชน์อย่างมหาศาล เพราะว่า

1. ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อน เป็นประเทศเกษตรกรรม มีพืชพรรณต่างๆ ทั้งที่
เป็นอาหารและเป็นยาอยู่มากมายทั่วไปสามารถได้ง่าย ถ้าเราส่งเสริมให้มีการรักษาด้วยยา
สมุนไพรกันอย่างจริงจังและอย่างแพร่หลายแล้ว จะประหยัดรายจ่ายได้มาก ตั้งแต่ระดับ
ครอบครัวจนถึงระดับชาติ ปัจจุบันประเทศไทยต้องซื้อยาหรือตัวยาจากต่างประเทศปีละไม่ต่ำ

1 อนันต์ เนตรโรจน์, โครงการตามพระราชดำริสวนป่าสมุนไพร, รวมเรื่องสมุนไพร
หน้า 5-12

กว่าหนึ่งหมื่นล้านบาท บางอย่างยังเป็นสมุนไพรของไทยเราเองที่ต่างชาติซื้อไปผลิตเป็นยา แล้วส่งกลับมาขายคนไทยอีกที เช่น ญี่ปุ่นนำเอาใบสังกรณีหรือหนุมนประสานกายของคนไทย ไปผลิตเป็นยาแก้โรคปอดได้ถึง 15 ชนิด บริษัทยาในเยอรมันนำเอาหัวทองตั้งไปผลิตยารักษา โรครุมัติซั่ม¹ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่เสียเปรียบมาก จากการศึกษารายการยาที่จำเป็น (ESSENTIAL DRUGS) โดยองค์การอนามัยโลก พบว่ามีสมุนไพรอย่างน้อย 28 ชนิด ที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วหรือสามารถปลูกเพื่อผลิตเป็นยาที่จำเป็นได้ 17 รายการ² นอกจากนี้ยังมี ยาทั่ว ๆ ไปอีกนับพัน ๆ ขนาน ซึ่งคนไทยใช้รักษากันอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นถ้าเราหันมาปลูก สมุนไพรกันอย่างจริงจัง นอกจากจะได้ใช้เองแล้ว ยังสามารถผลิตยาขายต่างประเทศได้อีกมาก แทนที่จะต้องเสียเงินปีละหมื่นล้าน อาจกลายเป็นว่าสามารถทำรายได้ให้แก่ประเทศปีละ หมื่นล้านแทน ซึ่งมีแนวโน้มความเป็นไปได้สูงมาก

2. เหมาะกับการสาธารณสุขมูลฐาน การสาธารณสุขมูลฐานเน้นในการส่งเสริม สุขภาพ ป้องกันและบำบัดโรค โดยการร่วมมือกันใช้วิธีการที่เหมาะสม ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์ ประหยัดสอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีของคน ไทย การใช้สมุนไพรในการรักษาโรคบางอย่างก็เข้าหลักเกณฑ์นี้ เพราะสามารถหาวัตถุดิบใน ท้องถิ่น เสียค่าใช้จ่ายน้อย ยาแผนโบราณบางขนานสามารถป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ ได้ ทำให้สุขภาพอนามัยสมบูรณ์และอายุยืน ซึ่งจะทำให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

3. ยาสมุนไพร มีความปลอดภัยในการใช้ เพราะเป็นยาที่มีฤทธิ์อ่อน ไม่ค่อย มีพิษ ซึ่งแตกต่างกับยาแผนปัจจุบันถ้าผิดอาจทำให้มีอาการแพ้ยาถึงกับเสียชีวิตได้ แต่การใช้ ยาสมุนไพรจะไม่เกิดอาการดังกล่าวแต่อย่างใด

4. ทำให้ชีวิตสมดุลย์ ชีวิตของคนเราย่อมมีค่าเหนือสิ่งอื่นใด เพราะฉะนั้นถ้าใช้ เวลาให้หมดสิ้นไปโดยเปล่าประโยชน์ ชีวิตก็ไร้ค่า แทนที่จะนั่ง ๆ นอน ๆ หรือมกมุ่นใน อบายมุข ควรเอาเวลามากิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยการทำงานอดิเรกต่าง ๆ หรือจะปลูกสวน สมุนไพรก็เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตมีความสุขสบายขึ้น เพราะทำให้ได้ออก

1 ชลอ อุทกภาชน์ ยาสมุนไพรกับโรคในเขตร้อน หน้า 5-9

2 เทพนม เมืองแมน แนวทางการพัฒนาสมุนไพร หน้า 197

กำลังภายใต้รับอากาศบริสุทธิ์ มีความเพลิดเพลินเจริญใจและยังเพิ่มมิตรภาพแก่บุคคลทั่วไป อีกด้วย ทั้งนี้ เรียกว่าทำให้มีชีวิตสมคูลยิ่งขึ้น

5. สมุนไพรเพื่อความมั่นคงของประเทศ ในยามเกิดศึกสงครามทุกครั้งจะขาดแคลนปัจจัยที่จำเป็นทุกอย่าง ดังที่ปรากฏมาแล้วในสงครามโลกที่ผ่านมา ทำให้ประชาชนได้รับความลำบากมากเพราะฉะนั้น ถ้าเรามีสมุนไพรอยู่มากพอก็จะช่วยป้องกันโรคภัยไข้เจ็บได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาต่างชาติเสียทั้งหมด

6. การปลูกสวนป่าสมุนไพร จะเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพดี มนุษย์จะมีชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยทรัพยากรต่างๆ มา เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค และต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ถ้าไม่มีทรัพยากรเพียงพอและสิ่งแวดล้อมเต็มไปด้วยมลพิษ มนุษย์ก็มีชีวิตอยู่อย่างลำบากตามพุทธปรัชญากล่าวว่า “มนุษย์และสิ่งแวดล้อม อยู่รอดด้วยกันด้วยการเกื้อกูลกัน” ฉะนั้นการปลูกสวนป่าสมุนไพร ก็เป็นทางหนึ่งที่จะเพิ่มป่าให้มากขึ้น เป็นการเพิ่มทรัพยากรและปรับสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

นอกจากนี้การหันมาใช้สมุนไพรในการรักษาอาการเจ็บป่วยยังเป็นการอนุรักษ์มรดกอันล้ำค่าของไทยเอาไว้ไม่ให้สูญหาย อันจะเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมและเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติให้ยืนยาวนานตลอดไป จะเห็นว่าสมุนไพรนั้นมีคุณค่าประมาณไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามการใช้สมุนไพรให้สอดคล้องกับวงการแพทย์และสาธารณสุขแผนใหม่ยังมีปัญหาอยู่มาก ซึ่งศาสตราจารย์นายแพทย์ เทพนม เมืองแมน ได้รวบรวมได้ดังนี้¹

1. ปัญหาด้านกฎหมาย ประเทศไทยยังห้ามนำสมุนไพรมาทำเป็นเม็ดใส่แคปซูลหรือทำเป็นยาเม็ดแบบยาแผนปัจจุบัน ไม่เหมือนในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น หรือจีน ซึ่งสามารถผลิตยาสมุนไพรในรูปของ ยาเม็ด ยาน้ำ ยาผล แคปซูล หรือยาฉีดยา เหมือนกับยาทั่วไป และใช้รักษาได้ผลดี

2. ประเทศไทยยังขาดการค้นคว้าทดลองและการวิจัยสมุนไพรตามแบบยาฝรั่ง จึงขาดหลักฐานทางวิชาการแบบวิทยาศาสตร์

1 เทพนม เมืองแมน “การใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาและการสาธารณสุข ในเรื่องสมุนไพร หน้า 212-122

2. ปัญหาด้านความรู้ของแพทย์แผนโบราณ ส่วนมากแพทย์แผนโบราณมักใช้วิธีตามที่ตนถนัดซึ่งอาจผิดแยกไปจากการแพทย์แผนปัจจุบัน ทำให้คนสมัยใหม่ขาดความเชื่อถือ ที่เมืองกวางเจา มีวิทยาลัยเปิดสอนด้านแพทย์แผนโบราณมีนักศึกษาถึง 1200 คน เรียนหลักสูตร 5 ปี และมีสอนสมุนไพรใหญ่ที่สุดในประเทศจีน เมืองไทยจึงน่าจะมีการเรียนการสอนวิชาการด้านนี้อย่างจริงจังบ้าง

4. ปัญหาเกี่ยวกับสมุนไพรมีน้อยหรือหาไม่ได้รับการขาดแคลนสมุนไพรเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งเพราะป่าไม้เมืองไทยร่อยหรอลงไปอย่างรวดเร็ว เมื่อไม่มีวัตถุดิบก็ทำให้การผลิตสมุนไพรพลอยกระทบกระเทือนไปด้วย

5. บุคคลบางกลุ่มยังมีทัศนคติไม่ดีเกี่ยวกับการใช้ยาสมุนไพร กล่าวว่าล้าสมัยได้ผลไม่ทันใจจึงมักจะหัวเราะเยาะ และใช้แต่ยาแผนปัจจุบัน

จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว น่าจะมีการแก้ไขและวางแผนทางพัฒนาเสียใหม่เพื่อประโยชน์อันมหาศาลของชาติและประชาชน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

เป็นที่น่ายินดีที่วงการแพทย์ไทยเริ่มไหวตัวและมองเห็นความสำคัญของสมุนไพรมากยิ่งขึ้นและได้เริ่มทำการศึกษากันอย่างจริงจังจึงมีบุคคลและคณะบุคคลหลายกลุ่มได้ลงมือศึกษาเรื่องนี้ตามหลักวิชาการและได้ตีพิมพ์ผลการค้นคว้าออกมาเรื่อย ๆ

สำหรับจังหวัดนครศรีธรรมราช นับว่าเป็นแหล่งสะสมวิทยาการด้านแพทย์แผนโบราณที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เพราะนครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่ มีความเจริญรุ่งเรืองมาในอดีตไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนาศิลปวัฒนธรรมแบบโบราณ ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าด้านการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาบำบัดโรคภัยไข้เจ็บก็น่าจะเจริญรุ่งเรืองเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้มีการจัดตั้งชมรมแพทย์แผนโบราณขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2523 โดยมีสำนักงานอยู่ ณ ตึกพระยาบดินทรเดชาอนุชิตวัดศาลามีชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีแพทย์แผนโบราณคนสำคัญ ๆ หลายท่านเป็นผู้ริเริ่ม การศึกษาวิชาชีพแพทย์แผนโบราณทั้งสาขาเภสัชและเวชกรรมให้แพร่หลาย นอกจากนั้นยังให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์แก่ด้านการใช้ยาสมุนไพร ปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และบริการด้านโหราศาสตร์ รวมทั้งการจัดสวนสาธิตสมุนไพรในจังหวัดนครศรีธรรมราชด้วย ปัจจุบันชมรมนี้มีสมาชิกประมาณ 200 คน

สวนแพทย์แผนโบราณที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมนี้ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัดที่อยู่มากมายนอกจากนั้น จำนวนร้านขายสมุนไพรในจังหวัดนครศรีธรรมราช ก็มีมากถึง 120 ร้าน¹ กิจการค้ำดำเนินไปด้วยดี แสดงให้เห็นว่ามีการใช้สมุนไพรกันมากพอควร

สำหรับตามวัดวาอารามนั้น มีพระสงฆ์ที่มีความรู้ทางแพทย์แผนโบราณอยู่ไม่น้อย รวมทั้งตำราหรือบันทึกเกี่ยวกับสมุนไพรเป็นจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าความรู้เรื่องยาสมุนไพรในประเทศไทยนี้เคยรุ่งเรืองมาเป็นเวลาช้านานไม่ว่าในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น จึงสมควรที่เราจะส่งเสริมให้ทันสมัยเช่นเดียวกับที่ประเทศเจริญแล้วทั้งหลาย ถ้าหากกิจการสมุนไพรมีความก้าวหน้าและเป็นอุตสาหกรรมอย่างเต็มรูปแบบแล้วประเทศไทยก็จะได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าที่สุดเพราะนอกจากจะทำให้สุขภาพอนามัยของคนไทยดีแล้วยังประหยัดเงินค่าชื้อยาต่างประเทศได้อีกด้วยปีละหลายพันล้านบาท และยังสามารถส่งไปขายต่างประเทศได้อีกด้วย ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นได้อีก

เอกสารอ้างอิง

- โครงการตามพระราชดำริสวนป่าสมุนไพร กำบธรรายในการอบรมหลักสูตรพิเศษสวนป่าสมุนไพร 2523
- โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ กระทรวงศึกษาธิการ หมอไทย ยาไทย 2522
- โครงการพัฒนาเทคนิคการทำยาสมุนไพร, การใช้ยาสมุนไพร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525
- ชลด อุตกาชณี ยาสมุนไพรกับโรคในประเทศร้อนและการบำบัดรักษา แพทย์พิชชา 2519
- เภสัชกรไทย, เภสัชกรรมไทยแผนโบราณ สมชายการพิมพ์ 2523
- ชมรมแพทย์แผนโบราณนครศรีธรรมราช แอลงกิจการชมรมครั้งที่ 1/2526

1 ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช